

Stepan Romanov
MTÜ KOOS RAHU EEST EESTIS
augustst@mail.ru

Vastus kollektiivsele pöördumisele „Petitsioon „Energiabörsidelt lahkumine“ kohta“

Austatud kollektiivse pöördumise esitaja

Riigikogu majanduskomisjon on edastanud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile (edaspidi MKM) seisukoha võtmiseks ja lahendamiseks kollektiivse pöördumise „Petitsioon „Energiabörsidelt lahkumine“ kohta“.

Oleme petitsiooni raames tehtud ettepanekud läbi töötanud ja jagame käesoleva kirjaga MKMi seisukohta, selgitusi ning täiendavat informatsiooni.

Energiiahinnad hakkasid Euroopas ja Eestis tõusma 2021. aasta suvel, mil Venemaa alustas energiasõda Euroopa vastu, langetades järk-järgult maagaasi ekspordi Euroopasse. Samaaegselt kergitas elektri hinda ka vähenenud tuumaenergia tootmismah ja hüdroreservuaaride madal tase. Energiahindade kasvu 2021. aastal mõjutasid veel majanduse taastumine COVID-19 piirangutest, 2021. aasta põuane suvi ja külm talv. 24. veebruaril 2022 algas Venemaa uus sõjaline rünnak Ukrainale, mis tõi kaasa ebakindluse maailmaturgudel ja süvendas veelgi energiakandjate vähesust ning kõrgeid hindu.

Eesti ja teised Euroopa Liidu (edaspidi EL) liikmesriigid on rakendanud mitmeid meetmeid kõrgete energiainnude ja inflatsiooniga toimetulekuks. Eesti on energiainna tõusu mõjude leevendamiseks kodutarbijatele välja töötanud erinevad ajutised toetused, mis kehtivad 1. oktoobrist 2022 kuni 31. märtsini 2023. Toetused on automaatsed ehk müüja vähendab juba kodutarbijatele laekuvatelt energiaarvetelt ise elektri, gaasi või kaugkütte ühikhinda.¹

Võttes arvesse, et petitsiooni üleskutse on lahkuda energiabörsidelt, käsitleme oma vastuses elektri- ja gaasibörsi. Muude energiakandjate (bensiin, diisel, puitkütus, põlevkiviõli) puhul kujuneb sisseostuhind laiemalt maailmaturul. Kaugküttesoojuse puhul on tegemist loomuliku monopoliga, mistõttu hinda reguleerib Konkurentsiamet².

¹ Täpsem info energiakulude hüvitamise kohta on leitav MKMi veebilehel - <https://www.mkm.ee/energiakulude-huvitised>

² <https://www.konkurentsiamet.ee/et/vesi-soojus/soojus/hindade-kooskolastamine>

Olete petitsioonis kirjeldanud Euroopa Liidu poolset sanktsioonide kehtestamist Euroopa Liidu liikmesriikidele.

See ei vasta tõele. ELi liikmesriigid on ühiselt reageerinud Venemaa sissetungile Ukrainasse, eesmärgiga võimalikult kiiresti sõda lõpetada, sealhulgas on kehtestatud agressorriigile mitmed sanktsioonid³. Eesti on alates Vene agressiooni algusest seisnud tugevalt selle eest, et ELi sanktsioonipaketid Venemaa vastu oleksid võimalikult tõhusad. Täna üheksa vastuvõetud Venemaa vastast sanktsioonipaketti on märkimisväärselt nõrgendanud Venemaa majandust ja sellega ka Venemaa sõjalist võimekust. Liikmesriikide ühehäälselt heakskiidetud sanktsioonipaketid näitavad ELi tugevat ühtsust anda vastus Venemaa sõjale Ukrainas. Sanktsioonid võivad negatiivselt mõjutada ELi tarneahelate toimimist, kuid praeguses olukorras peavad liikmesriigid andma endast maksimumi, et nõrgestada agressorriiki.

Olete teinud ettepaneku Eesti siseturul elektrienergia hinna fikseerimiseks.

Võimalus elektrienergia ostmiseks fikseeritud hinnaga on alati olemas olnud. Tarbijatel on võimalik ka täna soetada elektrit nii börsi- kui fikseeritud hinnaga. Kõrgete elektrihindadega toimetulemiseks on riik kodutarbijatele täiendavalt loonud võimaluse soetada elektrit universaalteenusena⁴. Kodutarbijal on võimalus kasutada universaalteenust 1. oktoobrist 2022 kuni 2026. aasta aprilli lõpuni. Lisaks saavad 2023. aasta lõpuni universaalteenuse hinnaga elektrit tarbida mikroettevõtjad, väikeettevõtjad, füüsilisest isikust ettevõtjad, sihtasutused ja mittetulundusühingud. Erinevate elektripakettidega on võimalik tutvuda elektrimüüjate kodulehtedel.

Olete teinud ettepaneku energiabörsidelt väljumiseks.

ELis toimib ühtsetel reeglitel põhinev elektriturv, kauplemine toimub elektribörsil. Elektribörsi korraldajana tegutseb Eestis, Lätis, Leedus ja Põhjamaades NordPool. Elektriturv on avatud – elektri hind kujuneb nõudluse ja pakkumise suhtena. Avatud elektriturv eesmärk on tagada üheaegselt varustuskindlus, taskukohane hind ja keskkonnasõbralik tootmine. Eesti elektriturv avamine 2013. aastast on end õigustanud, tuues kaasa positiivsed sotsiaalmajanduslikud mõjud (sh madalad energiahinnad), tagades varustuskindluse ja edendades taastuvenergia kasutuselevõttu. Elektriturv avamisest kuni 2021. aasta suveni on Eesti tarbijad saanud osa soodsast ja rohelisest naaberriikide elektrist. Euroopa Liidu energeetikasektori reguleerivate asutuste koostööamet (ACER) on oma raportis⁵ hinnanud, et ELi tarbijad on tänu elektribörsile hoidnud kokku miljardeid eurosid, ainuüksi 2021. aastal säästeti 34 miljardit eurot.

2021. ja 2022. aastatel on elektri hind märkimisväärselt tõusnud. Elektri hinda on Balti turul mõjutanud eelkõige järsk gaasihinna tõus tulenevalt kiire Venemaa gaasist loobumisega, ELi kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteemis kaubeldavate ühikute hinna kasv ja hüdroreservuaaride madal tase⁶. Elektrihinnad on tõusnud selle tagajärjel kogu Euroopas. Eurostati andmete⁷ põhjal näeme, et 2022. aasta esimeses pooles on Eesti elektri turuhinnad olnud väga kõrged, kuid ELi keskmisest kodutarbijatel 18,6% soodsamad ja äritarbijatel 6,4% soodsamad.

³ Kronoloogiline järjestus ELi reageerimisest Venemaa sissetungile Ukrainasse on leitav: <https://www.consilium.europa.eu/et/policies/eu-response-ukraine-invasion/timeline-eu-response-ukraine-invasion/>

⁴ Täpsem info universaalteenuse toimimise kohta on leitav MKMi veebilehel.

⁵ ACER's Final Assessment of the EU Wholesale electricity market design ____ - https://acer.europa.eu/Official_documents/Acts_of_the_Agency/Publication/ACER's%2520Final%2520Assessment%2520of%2520the%2520EU%2520Wholesale%2520Electricity%2520Market%2520Design.pdf

⁶ 17. august 2022 elektribörsi päev-ette turu elektrihinna analüüs - Konkurentsiamet

⁷ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Electricity_price_statistics

Elektribörsilt väljumine ei ole MKMi hinnangul mõistlik järgmistel põhjustel:

- **Elektribörsi olemasolu tagab tarbijale turupõhiselt kõige soodsama elektri hinna ning loob keskkonna investeringute tegemiseks uutesse taastuvatesse tootmisvõimsustesse.** Kõrge elektri hind börsil osutab sellele, et elektri tootmine ei ole nõudluse katmiseks piisav, või on elekter toodetud kütustest, millest turul on puudus. Hindade leevendamiseks on vajalik rajada täiendavaid elektrenergia tootmisvõimsusi (eelkõige taastuenergia tootmisvõimsusi) ja investeerida energiatõhususse.
- **Avatud elektriturk tagab elektrisüsteemi varustuskindluse majanduslikult kõige efektiivsemal viisil.** Elektrisüsteemi varustuskindluse tagamiseks on vajalikud nii siseriiklikud tootmisvõimsused kui ka välisühendused ELi teiste liikmesriikide elektrisüsteemidega. Ainuüksi siseriikliku tootmisega süsteemi stabiilsuse ja piisava tootmise tagamine on ühiskondlikult väga kallis.

Eestis on täna juhitavat tootmisvõimsust ligi 1708 megavatti⁸, millest pidevalt töös on viimasel ajal olnud ligikaudu 1000 megavatti. Talvine elektri tipptarbimine jääb tasemele 1550 megavatti. Teoreetiliselt oleme võimelised sisemaise elektritootmisega tipptarbimise katma, kuid reaalsuses vajavad tootmisüksused hooldamist ja remonti, mistõttu on harvad olukorrad, kus kõik olemasolevad tootmisüksused oleksid töös. Täna toodavad turutingimustel elektrit kõik põlevkivielektri jaamad, mis ei ole remondis või hoolduses. Lisaks toodavad elektrit koostootmisjaamad ning päikese- ja tuulejaamad. Puudujääva elektri impordib Eesti naaberriikidelt. Eelduseks naabersüsteemide tootmisressursside kasutamisele on toimiv regionaalne elektriturk, mis võimaldab elektrenergia takistamatut liikumist üle riigipiiride⁹.

- **Elektribörsilt lahkumine tähendab hetkel kehtiva ELi õiguse rikkumist.** Eesti ja ELi liikmesriigid on kehtestanud ühtsed elektrenergia siseturu reeglid elektrenergia siseturu direktiivi¹⁰ ja määrusega¹¹, mille läbirääkimistes on Eesti aktiivselt osalenud, et tagada eelpool nimetatud eesmärkide täitmine. Liikmesriigid saavad ühiselt elektrituru toimimist reguleerivaid õigusakte muuta.

Tõdeme, et elektrituru kehtivad reeglid ei ole piisavad, et vältida kriisiolukordades kõrgeid elektrihinna ja suuri hinnakõikumisi. Leiame, et muudatused, muuhulgas tarbimise juhtimise integreerimine turule, on vajalikud elektrituru paindlikumaks muutmiseks ja tarbijale soodsaima elektrihinna tagamiseks. ELi liikmesriigid ja NordPool on kriisile kiiresti reageerinud. NordPool kehtestas pakkumismekirjade taasavamise protsessi, et vältida kõrge elektrihinna tekkimist olukorras, kus elektritootmisest ei ole turul puudust¹². ELi liikmesriigid on ühiselt kehtestanud õigusaktid, mille eesmärk on lõpptarbijatele energiahindu leevendada, sealhulgas gaasi hinnalae kehtestamine ja elektritarbimise vähendamine tipptundidel¹³. Euroopa Komisjon on välja tulnud

⁸ EESTI ELEKTRIVARUSTUSKINDLUSE ARUANNE 2022, Elering - https://elering.ee/sites/default/files/2022-12/elering_vka_2022_pages.pdf

⁹ Elektrituru käsiraamat ptk 2.1.3 - <https://elering.ee/elektrituru-kasiraamat/2-est-ekstrisusteeem/21-euroopa-ja-est-ekstrisusteeem-ulevaade/213>

¹⁰ EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV (EL) 2019/944, 5. juuni 2019, elektrenergia siseturu ühiste normide kohta ja millega muudetakse direktiivi 2012/27/EL - <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:02019L0944-20220623&from=EN>

¹¹ EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS (EL) 2019/943, 5. juuni 2019, milles käsitletakse elektrenergia siseturu - <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:02019R0943-20220623&from=EN>

¹² <https://www.nordpoolgroup.com/en/message-center-container/newsroom/exchange-message-list/2022/q4/nemos-to-increase-second-auction-threshold-to-eur-2400-per-mwh/>

¹³ ELi tegevused energiakriisi lahendamiseks - <https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019->

ka avaliku konsultatsiooniga elektriturgu reguleerivate õigusaktide muutmiseks¹⁴. Konsultatsiooni eesmärk on ennekõike energiakriisi valguses turureegleid korrigeerida. Eesti kujundab omapoolsed seisukohad ja osaleb aktiivselt elektrituru muudatuste läbirääkimisel. Seisame selle eest, et elektrituru reeglid tagaksid ka edaspidi nii tavaolukorras kui kriisisituatsioonis elektrisüsteemi jätkusuutliku arengu, keskkonnasõbraliku elektritootmise turule tuleku ja taskukohase elektri hinna.

Selgitame lühidalt ka gaasibörsiga seotud asjaolusid¹⁵. Sarnaselt elektriturule kehtivad ka gaasiturule ELi tasandil kokkulepitud reeglid. Gaasibörsil toimub kauplemine Eesti, Läti, Leedu ja Soome vahel. Regiooni gaasibörsi korraldaja on GET Baltic¹⁶. Maagaasi on võimalik soetada nii börsilt kui otselepingutega. Eestis, Lätis, Leedus ja Soomes maagaasi tootmist ei toimu, mistõttu kogu tarbitav maagaas tuuakse sisse teistest riikidest. Vastavalt Vabariigi Valitsuse määrusele täna Eesti Venemaalt maagaasi ei impordi¹⁷. Maagaasi hind sõltub selle maailmaturu hinnast. Eesti tarbija soetab maagaasi reeglina liitumispunktis enda valitud gaasimüüjalt. Sarnaselt elektrimüüjatele pakuvad ka gaasimüüjad fikseeritud ja börsihinnaga pakette, mille vahel tarbija saab valida.

Gaasi kodutarbijale kompenseerib riik perioodil 1. oktoober 2022 kuni 31. märts 2023 80 protsenti kuu keskmise gaasihinna sellest osast, mis ületab käibemaksuta 80 eurot/megavatt-tund ehk 0,7744 eurot kuupmeeter. Seejuures kompenseeritakse maksimaalselt kuni 2,6 megavatt-tundi (ehk 251,7 kuupmeetrit) tarbimist, mis on keskmise eramu kuine gaasitarbimine¹⁸. Kõrgete gaasihindade leevendamiseks on ka ELi liikmesriigid vastu võtnud mitmeid otsuseid, sealhulgas otsus seada gaasihinnale teatud tingimustel rakenduv ülempiir 180 eurot/megavatt-tund¹⁹.

Tänaseks on gaasihinnad Euroopas võrreldes 2022. aasta sügisega langenud ennekõike vähenenud tarbimise ja gaasimahutite kõrge täituvusmäära tõttu (detsembris oli täituvus 88%²⁰).

Olete pöördumises käsitlenud ka Euroopa Liidu kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteemi (EL HKS)²¹. Detailne teadmine ELi HKS toimimisest on Keskkonnaministeeriumil, kelle vastutusalasse seotud õigusaktid kuuluvad, mistõttu oleme alloleva vastuse koostamisse kaasanud Keskkonnaministeeriumi ekspertidelt saadud informatsiooni.

EL HKS eesmärk on vähendada kasvuhoonegaaside heidet, suunates ettevõtteid minema üle efektiivsemale tootmisele. Sellega leevendatakse tööstuse- ja energiatootmise negatiivset mõju keskkonnale ja kliimale. ELi HKS toimib piira-ja-kauple põhimõttel. See tähendab, et süsteemi on loodud ühikute üldkogus, mida iga-aastaselt vähendatakse. Selle piires on ettevõtetal võimalik ühikuid osta või müüa, vastavalt vajadusele. Teatud osa ühikutest jagatakse ettevõtetele tasuta. Ülejäänud müüakse ELi liikmesriikide poolt ühtsel kauplemisplatvormil enampakkumise teel. Ühikuid ostavad ELi HKS-i kohuslased või ühikuid ettevõtetele vahendavad finantsasutused.

Enampakkumise tulu on mõeldud riikide kliima- ja energiapoliitika eesmärkide täitmiseks. Tulu

---

[2024/european-green-deal/eu-action-address-energy-crisis_et](https://ec.europa.eu/eu-action-address-energy-crisis_et)

¹⁴ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13668-Electricity-market-reform-of-the-EUs-electricity-market-design/public-consultation_et

¹⁵ [Täpsem info gaasituru toimimisest on leitav MKMi veebilehel.](#)

¹⁶ <https://www.getbaltic.com/en/>

¹⁷ <https://www.riigiteataja.ee/akt/101102022007>

¹⁸ <https://www.mkm.ee/energiakulude-huvitised>

¹⁹ <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/a-market-mechanism-to-limit-excessive-gas-price-spikes/>

²⁰ <https://www.consilium.europa.eu/et/infographics/gas-storage-capacity/>

²¹ Kauplemissüsteemi kohta saate lähemalt lugeda Keskkonnaministeeriumi veebilehel - <https://envir.ee/kliima/susinikuturud/eli-hks>

on kasutatud näiteks lasteaiahoonete ja kohalike omavalitsuste hoonete renoveerimiseks ning biometaani kasutuse suurendamiseks transpordis, kuid ka energiakulude kompenseerimise meetmete rahastamiseks.

ELi HKSi näol on tegemist finantsinstrumendiga ja seega kehtivad sellele ka kõik EL väärtpaberiturgude ja finantsinstrumentide regulatsioonid. Spekulatiivset käitumist on viimasel ajal hinnanud nii ELi Väärtpaberiturgude Järelevalveasutus (ESMA) kui ka Euroopa Keskpank. Mõlemad on leidnud, et kuigi investeerimisfondide huvi ELi HKSi turu vastu on kasvanud, puuduvad tõendid, et ELi HKSi turgu mõjutab spekulatiivne käitumine. Euroopa Keskpank on oma avaldatud artiklis²² hinnanud, et investeerimisfondide huvi turu vastu võib küll suurendada spekulatiivset käitumist, jääb see süsteemis siiski väga madalaks. Investeerimisfondide osakaal moodustas 2021. aastal 0,7% kogu turust. Suurima turuosa moodustavad ELi HKSi kuuluvad ettevõtted, kes ostavad ühikuid oma kohustuste täitmiseks.

Seisame selle eest, et ELi HKS täidaks oma eesmärgi, milleks on kasvuhoonegaaside heite vähendamine. Seda eesmärki on ELi HKS täitnud. 2021. aastal oli ELi HKSi kuuluvate ettevõtete koguheide üle ELi 41% madalam kui 2005. aastal. Eestis on see vähenemine olnud veel suurem. Eesti toetab ELi HKSi turu läbipaistvuse suurendamist, et spekulatiivse käitumise turul saaks aegsasti tuvastada ja võtta selle vähendamiseks vajalikke meetmeid.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Riina Sikkut
majandus- ja taristuminister

Lisaadressaat: Riigikogu majanduskomisjon

Tauno Hilimon
625 6476 Tauno.Hilimon@mkm.ee

---

²² https://www.ecb.europa.eu/pub/economic-bulletin/focus/2022/html/ecb.ebbox202203_06~ca1e9ea13e.en.html